

## Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (VN/33074/2023)

Pirkanmaan hyvinvointialueen lausunto Petteri Orpon hallituksen esityksestä alkoholilain muuttamiseksi. Esityksen tarkoituksena on mahdollistaa alkoholijuomien toimitus vähittäismyyntipaikasta ja alkoholiyhtiöstä tilaajalle tai muulle vastaanottajalle.

Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan on olemassa kolme laajasti hyväksyttyä keskeistä suositusta alkoholihaittojen vähentämiseksi: hintasäätely, saatavuuden rajoittaminen ja alkoholimainonnan rajoittaminen. (WHO 2021) Useampi Euroopan maa on soveltanut näitä onnistuneesti ja päinvastoin vähentäneet korkeaa alkoholin kulutustaan. Kyseinen lakimuutos olisi kuitenkin viemässä Suomea WHO:n suositusten vastaiseen suuntaan.

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholin kulutusta rajoituksilla ja valvonnalla ja ehkäistä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja. Kuluvana vuotena sekä lähivuosina alkoholin saatavuutta on kuitenkin lisätty huomattavasti. Tutkimusten mukaan alkoholin kokonaiskulutus on laskenut, mutta alkoholikuolemat eivät ole vähentyneet samassa suhteessa. Lisäksi koronapandemian aikana erilaiset alkoholinkäyttöön liittyvät ilmiöt ovat kärjistyneet.

Esityksessä mahdollistettaisiin Alko Oy:lle sekä muille vähittäismyyntiluvallisille verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit. Tällä pyritään tavoittelemaan markkinoiden kasvua sekä lisätä suomalaisten hyvinvointia ja valinnan vapautta. Hyvinvointialueen näkökulmasta esityksessä otetaan kuitenkin hyvin löyhä näkökulma alkoholihaittojen ehkäisemisen näkökulmasta ja konkreettiset esimerkit hallituksen tuesta sosiaali- ja terveyspalveluille tästä näkökulmasta uupuvat.

Alkoholilla on moninaisia vaikutuksia niin yksilöön kuin yksilön lähipiiriin sosiaalisista ja terveydellisistä näkökulmista. Verkkokauppa mahdollistaa suurempien alkoholimäärien hankinnan kotiin ja näin ollen kotona käytetty alkoholin määrä voi lisääntyä ja erityisesti myös niillä henkilöillä, jotka eivät aiemmin ole käyttäneet alkoholia isoja määriä.

Huomattava osa pahoinpitely- ja väkivaltarikollisuudesta tehdään alkoholin vaikutusten alaisena. Alkoholin käyttötiheys ja etenkin humalakäyttö on yhteydessä väkivaltakokemusten yleisyyteen. (Sirén & Lehti 2006). Lähisuhdeväkivalta tapahtuu usein läheisissä ihmissuhteissa kotiympäristössä. Kotona käytetyn alkoholin määrän kasvu voi heijastua lähisuhdeväkivallan kokemusten kasvuna. Toisaalta väkivalta voi myös lisätä alkoholin käyttöä, joten on mahdollista, että näillä on myös toisiaan vahvistavia vaikutuksia (THL 2014). Merkittävää huolta herättää lasten ja nuorten altistuminen perheissä tapahtuvalle alkoholin käytölle ja mahdolliselle lähisuhdeväkivallalle.



Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa inhimillisen kärsimyksen ohella merkittäviä kustannuksia sosiaali- ja terveydenhuollolle. Valtionneuvoston (2022) selvityksessä lähisuhdeväkivallan kustannuksista ja palveluiden käytöstä arvioitiin lähisuhdeväkivallan aiheuttamaksi terveydenhuoltopalveluiden lisäkustannukseksi 1 024 €/hlö vuosittain verrattuna muuhun väestöön. Tämän lisäksi kustannukset voivat kasvaa lisääntyneen palvelutarpeen vuoksi laajemmin eri sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

Lasten ja nuorten näkökulmasta esitys voi kasvattaa lastensuojelun, lasten- ja nuorten mielen- terveyspalveluiden sekä sosiaalityön kustannuksia. Ylisukupolvisuus, syrjäytyminen ja henkinen pahoinvointi voivat lisätä lasten ja nuorten omaa alkoholin käyttöä ja nostavat näin palvelutarvetta. Mäkelän ja Warpeniuksen (2024) tuoreessa tutkimuksessa on nostettu esille alkoholi- juomien kotiinkuljetuksen yhteydestä alkoholihaittoihin, esimerkiksi ikärajojen noudattamisessa ja alkoholin riski- ja humalakäytön näkökulmasta. Alkoholipoliittisessa väestökyselyssä esille nousi, ettei tehokkaaseen valvontaan eikä ikärajojen tehokkaaseen valvontaan luoteta ruokalä- hettipalveluiden toimesta, jos kotiinkuljetus sallittaisiin. (Karlsson, T. Alkoholipoliittiset mielipiteet 2024. Tilastoraportti 7/2024. THL).

Alkoholin toimituslupa-asia on huolestuttava monestakin näkökulmasta tarkasteltuna, mutta ai- van erityisesti väkivallan näkökulmasta. Ruokalähettiläpalveluiden toimijat ovat itsenäisiä yrittäjiä, joilla tulisi myös olla alkoholin toimituslupa, jos kotiinkuljetus sallitaan. Huolta herättää, miten ruokalähetin työturvallisuus otetaan huomioon tilanteissa, joissa alkoholilähetystä on vastaanot- tamassa jo valmiiksi päihtynyt henkilö. Myös alkoholin kotiinkuljetusten valvonta (tilauksen tekijä - tilauksen vastaanottaja) huolestuttaa.

Pirkanmaan hyvinvointialue ei kannata annettua esitystä, vaan esittää suuren huolen esityksen tuomista mahdollisista haittavaikutuksista terveyteen ja yleiseen hyvinvointiin. Erityisesti lasten ja nuorten turvallisuus ja hyvinvointi huolestuttaa ikärajavalvonnan sekä päihtyneille toimittami- sen näkökulmasta. Kyseinen lakimuutos alkoholin saatavuuden parantamisen myötä lisäisi al- koholin kulutusta, erityisesti alkoholia käyttävillä riskiryhmillä, ja aiheuttaisi kuormitusta sosiaali- ja terveyspalveluille. Alkoholin kotiinkuljetukseen siirryttäessä on olemassa riski alkoholin impul- siivisempaan käyttöön, juomistilanteiden pitkittymiseen sekä isojen annosmäärien nauttimiseen kerralla.

